

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ

Левковець Н.П., кандидат економічних наук Національний транспортний університет, Київ, Україна, nlp08@ukr.net, orcid.org/0000-0001-5382-5418

Ковальчук К.С., Національний транспортний університет, Київ, Україна, katya_kovalchuk@ukr.net, orcid.org/0000-0002-6338-1950

ASSESSMENT OF THE CURRENT STATE AND IMPROVEMENT OF THE FINANCING OF THE BUDGET DEFICIT

Levkovets N.P., PhD in Economics National Transport University, Kyiv, Ukraine, nlp08@ukr.net, orcid.org/0000-0001-5382-5418

Kovalchuk K.S., National Transport University, Kyiv, Ukraine, katya_kovalchuk@ukr.net, orcid.org/0000-0002-6338-1950

Постановка проблеми. Протягом багатьох років державний бюджет України стикається з такою великою проблемою, як дефіцит, що виникає внаслідок нерационального розподілу коштів. Успішне вирішення даного питання є дуже важливим для бюджетної системи та населення країни. Саме тому варто робити дослідження у цьому напрямку та проаналізувавши дані, розробляти нові підходи до управління процесом балансування бюджету.

Аналіз основних досліджень і публікації. Тема дефіциту дискутується багато років, вчені аналізують та розробляють нові підходи, але поки через неефективність дій та впроваджень, тема залишається актуальною і потребує більших досліджень і сучасних підходів до її вирішення.

Серед відомих вчених варто звернути увагу на праці: І. Луніної, С. Львовичкіна, В. Опаріна, К. Павлюк, Ю. Пасічника, М. Савлука, В. Бабіченко, С. Бойко, С. Булгакова, Н. Бурлачук, М. Матвійчук, Л. Маршук, А. Машко, І. Нечаюк, В. Суторміної, В. Федосова, О. Фрадинського, В. Шевчука, С. Юрія та ін. Серед зарубіжних науковців необхідно виділити дослідження економістів світового рівня: Ш. Бланкарта, Дж. Б'юкенена, А. Вагнера, Б. Гербера, Е. Кардосо

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри велику кількість досліджень проблематики дефіциту бюджету, причин виникнення та методів фінансування, дане питання не досліджено в повній мірі, та потребує більшої кількості досліджень у створенні комплексних підходів щодо механізму вирішення бюджетного дефіциту

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у аналізі наявних проблем дефіцитності державного бюджету України, розкриття сутності наявних проблем та причини їх виникнення, розробці комплексних підходів для ефективності розподілу коштів та запобіганню дефіциту.

Виклад основного матеріалу. Бюджетний дефіцит є досить поширеним явищем, яке за своєю суттю представляє перевищення видатків над постійними доходами бюджету. Бюджетний дефіцит складається з дефіциту Державного бюджету України та дефіциту місцевих бюджетів. Дані табл. 1 дають змогу визначити стрімке падіння дефіциту Зведеного бюджету України в 2015 р. порівняно з 2014 р. на 30 898,2 млн. грн., це становить 42,3% від загального обсягу дефіциту в 2014 р. Але в 2016 р. він знову зріс на 77,40%. У 2017 р. дефіцит знизився, а на 01.01.2018 р. становив 42 125,7 млн. грн. Проаналізувавши динаміку дефіциту Зведеного бюджету України з 2017 р. можемо спостерігати постійне його зростання: 2017 р. – 60,93%, 2018 р. – 28,72%, 2019 р. – 156,63% табл. 1.

Відповідно до значень відношення бюджетного дефіциту до ВВП України, який аналізується у рис. 1, починаючи з 2015 року спостерігається певна стабілізація та показник відповідає оптимальному значенню (не більше 3%). При цьому суттєвим недоліком даного індикатора є те, що він не тільки не відображає наявності та обсяги квазіфіскального державного дефіциту, він також не скоригований на квазіфіскальні доходи бюджету (на інфляційний податок), що у результаті призводить до його, іноді значного, відхилення від реальних показників у бік більш позитивних значень та у відповідне формування ілюзії щодо досягнення балансу між доходами та видатками державного бюджету [3,4]. Але головна проблема, і навіть певною мірою загроза, полягає не у кількісних обсягах дефіциту державного бюджету, а в тому, що він безпосередньо не спрямований на інвестиційно-інноваційний розвиток та конкретні програми економічного розвитку у державі.

Таблиця 1 – Бюджетний дефіцит в Україні у 2015-2020 рр., млн. грн.
Table 1 – Budget deficit in Ukraine in 2015-2020, UAH million

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
Дефіцит «-» / профіцит «+» Зведеного бюджету України	-30 898,2	-54 813,9	-42 125,7	-67 791,8	-87 264,2	-223 944,3
в тому числі:						
Державного бюджету України	-45 167,5	-70 262,1	-47 882,1	-59 251,1	-80 993,7	-217 096,1
місцевих бюджетів	14 269,3	15 448,2	5 756,4	-8 540,6	-6 270,5	-6 848,2

Таким чином, для Зведеного бюджету України прийнято вважати бюджетний дефіцит не тимчасовим явищем, а хронічним, оскільки у всіх роках присутній дефіцит. Хронічність притаманна для дефіциту Державного бюджету України, тоді як профіцит місцевих бюджетів був присутній лише у 2015, 2016, 2017 рр., з 2018 рр. місцеві бюджети також дефіцитні.

Згідно з Протоколом 12 до Договору про функціонування Європейського Союзу, контрольними показниками, що фігурують у ст. 126, є:

– 3-відсоткове відношення планованого чи фактичного бюджетного дефіциту до ВВП у ринкових цінах;

– 60-відсоткове відношення державного боргу до ВВП у ринкових цінах. [1, С. 27]

Відношення дефіциту/профіциту бюджету до ВВП в динаміці дозволяє оцінити, наскільки досконалою є фінансово-економічна система держави загалом та наскільки сталим є процес збалансування доходів і видатків. [9, С. 112].

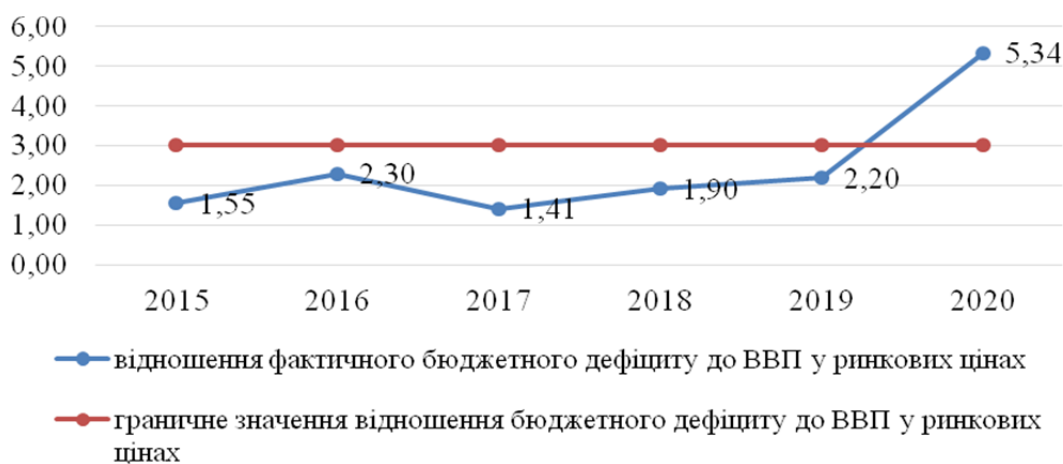

Рисунок 1 – Відношення бюджетного дефіциту до ВВП України, %
Figure 1 – The ratio of budget deficit to GDP of Ukraine, %

Стрімке розгортання спалаху захворюваності на COVID-19, спричиненого коронавірусом SARS-CoV-2, його зтяжна тривалість і негативний ефект на всі сфери життєдіяльності обумовлювали Уряд оперативно реагувати, докладати всіх зусиль і вживати необхідних заходів задля забезпечення стабілізації макроекономічної ситуації. Як результат, протягом 2020 року Верховна Рада України неодноразово приймала зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік».

Також було створено у складі держбюджету Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками в обсязі 64,7 млрд. грн., кошти якого протягом 2020 року спрямовувалися на першочергові та пріоритетні напрями з протидії поширенню коронавірусу. Крім того, окремо було передбачено додаткові видатки в обсязі 15,8 млрд. грн. для доплат до заробітної плати медпрацівникам.

За період з 2015 по 2020 роки Державний бюджет України жодного разу не приймався з профіцитом чи без дефіциту, тому дефіцит слід вважати свідомим та плановим табл. 2.

Таблиця 2 – Дефіцит Державного бюджету України у 2015-2020 рр.
Table 2 – Deficit of the State Budget of Ukraine in 2015-2020

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4	5	6	7
Планові показники						
Дефіцит Державного бюджету України під час прийняття закону, млн. грн.	-63669,6	-83694,0	-77547,0	-80649,4	-89989,3	-94275,7
Дефіцит Державного бюджету України під час внесення змін до закону, млн. грн.	-75820,0		-77647,0		-91134,3	-96275,7
						-298404,3
Фактичні показники						
Фактичний дефіцит Державного бюджету України, млн. грн.	-45 167,5	-70 262,1	-47 882,1	-59 251,1	-80 993,7	-217096,1
Відношення фактичного дефіциту Державного бюджету до планового (під час прийняття закону), %	-70,94	-83,95	-61,75	-73,47	-90,00	-230,28
Відношення фактичного дефіциту Державного бюджету до планового (під час внесення змін до закону), %	-59,57		-61,67		-88,87	-225,49
						-72,75

Фактично державний бюджет у 2020 р. виконано з дефіцитом у сумі 217096,1 млн. грн., що відповідає 72,2 % річного планового показника зі змінами. Загальний фонд державного бюджету у 2020 р. виконано з фактичним дефіцитом у сумі 216,5 млрд. грн., що знаходиться в межах затвердженого річного показника дефіциту в сумі 274,5 млрд. грн..

Як свідчать наведені дані у табл. 2, починаючи з 2015 р., граничні показники дотримувалися щороку та фактичний обсяг дефіциту державного бюджету не перевищував граничний.

Основною причиною виникнення бюджетного дефіциту є випереджаюче зростання бюджетних видатків порівняно зі зростанням доходів бюджету [5, С. 216]

Загальне за 2015-2020 рр. зростання доходів Державного бюджету України становило 2,0 рази, коли видатки зросли у 2,2 рази, а темпи приросту доходів та видатків – рис. 2.

Дані рис. 2 вказують на перевищення темпів приросту видатків у 2019 р. (9,06% темпи приросту видатків проти 7,57% темпи приросту доходів; різниця – 1,49%).

У 2020 р. зростання доходів Державного бюджету України становило 7,78%, коли видатки зросли на 19,80%. Суттєві показники граничного та фактичного дефіцитів державного бюджету, непропорційне збільшення доходів і видатків державного бюджету є результатом реагування на негативні наслідки пандемії COVID-19 та враховують першочергове забезпечення фінансування скоригованих пріоритетів державної політики, зокрема створення Фонду боротьби з COVID-19, додаткових видатків на охорону здоров'я, освіту, надання соціальної підтримки населенню під час запровадження обмежувальних заходів.

Щоб уникнути таких розбіжностей надходжень і видатків у бюджеті, кожна країна мусить з'ясувати причини їх виникнення та методи подолання. Нераціональний розподіл отриманих коштів є головною причиною утворення дефіциту [7, С. 160].

Другорядними причинами дефіциту державного бюджету можуть виступати:

- планування бюджету з дефіцитом, щоб стимулювати розвиток економіки;
- хронічний бюджетний дефіцит, подолання якого вже потребує залучення великих грошових коштів;
- надзвичайні події (війна, аварії, природні катастрофи);
- політична нестабільність в країні, яка призводить до падіння ВВП;

- відсутність достатніх резервних фондів у країні;
- старіння, міграція нації; корупція в державній структурі;
- не кваліфікованість або низький рівень знань працівників державної служби;
- фінансування економічної діяльності на перспективу.

Серед основних причини перевищення витрат над доходами бюджету також виділяють:

- неефективний механізм оподаткування суб'єктів господарювання, п
- посилення фіскальної функції податкової системи;
- невпорядковану систему соціальних та економічних пільг;
- низьку якість бюджетного планування;
- нераціональну структуру бюджетних витрат;
- значний обсяг тіньової економічної діяльності;
- недосконалість і часту зміну фінансового законодавства тощо[2,6]

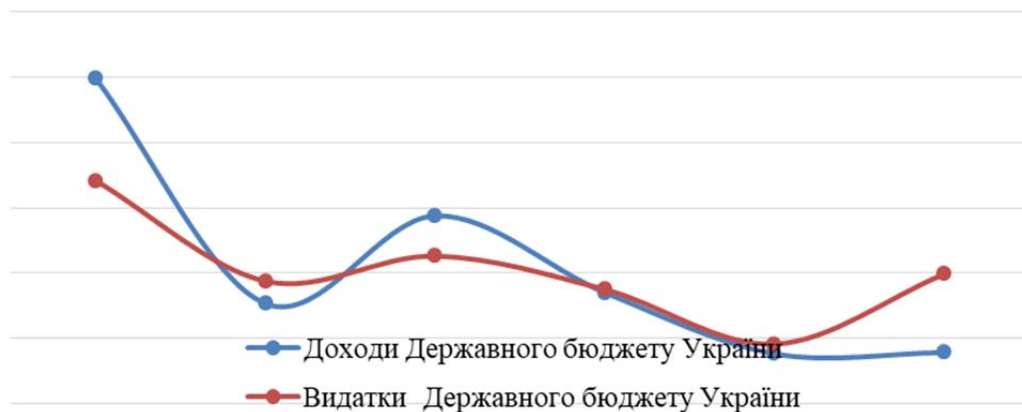

Рисунок 2 – Динаміка темпів зміни доходів та витратків Державного бюджету України за 2015-2020 рр., %

Figure 2 – Dynamics of changes in revenues and expenditures of the State Budget of Ukraine for 2015-2020,%

Аналізуючи наведені причини для України, можна виокремити політичні, військові та економічні чинники. Але в найближчий час їх буде важко усунути, так як дефіцит бюджету вже довгі роки знаходиться в хронічному становищі та країна перебуває у нестабільному політичному стані з проведенням АТО. [8, С. 39].

Джерелами фінансування дефіциту державного бюджету є:

- 1) кошти від державних внутрішніх та зовнішніх запозичень;
- 2) кошти від приватизації державного майна (включаючи інші надходження, безпосередньо пов'язані з процесом приватизації) – щодо державного бюджету;
- 3) повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів;
- 4) вільний залишок бюджетних коштів з дотриманням умов, включаючи залишок коштів державного бюджету, сформований за рахунок понадпланових державних запозичень, здійснених у попередньому бюджетному періоді;
- 5) тимчасово вільні кошти єдиного казначейського рахунка.

Джерелами фінансування дефіциту державного бюджету відповідно до Наказу Мініфіна України «Про бюджетну класифікацію» від 14.01.2011 № 11 є внутрішнє (код бюджетної класифікації – 200000) та зовнішнє фінансування.

Як бачимо з рис. 3, фінансування дефіциту Державного бюджету України відбувалося за різних умов та можна виокремити умовні спільні характеристики протягом 2015-2020 рр.: 2019 р. – фінансування лише внутрішнє з переважанням фінансування за рахунок випуску цінних паперів (ОВДП), 2020 р. – фінансування одночасно за рахунок внутрішнього та зовнішнього фінансування з переваженням зовнішнього фінансування через фінансування за рахунок випуску цінних паперів, позик, наданих міжнародними фінансовими організаціями.

Станом на 31 грудня 2020 року державний борг становив 2259,2 млрд. грн. (79,9 млрд. дол. США), у тому числі державний зовнішній борг становив 1258,5 млрд. грн. (44,5 млрд. дол. США),

державний внутрішній борг — 1000,7 млрд. грн. (35,4 млрд. дол. США). Гарантований державою борг на кінець 2020 року становив 292,6 млрд. грн. (10,4 млрд. дол. США), в тому числі: гарантований державою зовнішній борг — 260,4 млрд. грн. (9,2 млрд. дол. США); гарантований державою внутрішній борг — 32,2 млрд. грн. (1,1 млрд. дол. США).

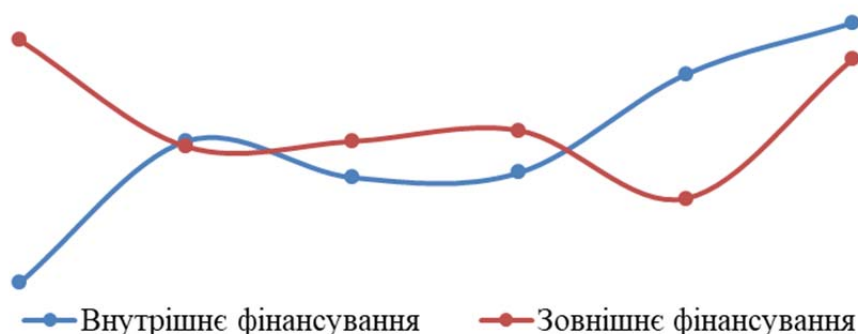

Рисунок 3 – Фінансування дефіциту Державного бюджету України за типом кредитора у 2015-2020 рр., млн. грн.

Figure 3 – Financing the deficit Ukraine by type of lender in 2015-2020. Mln. USD.

Фінансування дефіциту Державного бюджету України за типом боргового зобов'язання наведено у табл. 3.

Таблиця 3 – Фінансування дефіциту Державного бюджету України за типом боргового зобов'язання у 2015-2020 рр., млн. грн.

Table 3 – Financing the deficit of the State Budget of Ukraine by type of debt in 2015-2020, UAH million

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Фінансування за борговими операціями	117507,3	177262,9	120436,8	52105,1	80483,9	245101,5
Надходження від приватизації державного майна	151,5	188,9	3376,8	268,8	549,5	2248,2
Фінансування за активними операціями	-72491,3	-107189,7	-75931,4	6877,3	-39,7	-29738,7
Зміни обсягів депозитів і цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю	-74601,0	-129215,5	-70703,0	1000,0	9117,6	-4839,9
Зміни обсягів бюджетних коштів	2109,8	22025,8	-5228,4	5877,3	-9157,4	-24898,8
Фінансування за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Всього дефіцит Державного бюджету України	45167,5	70262,1	47882,1	59251,1	80993,7	217611,0

Висновки. Основним джерелом отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту державного бюджету у 2015-2020 рр., слугували державні внутрішні запозичення (позики НБУ, випуску внутрішніх цінних паперів) та зовнішні запозичення (позики, надані міжнародними фінансовими організаціями; позики, надані органами управління іноземних держав; випуску зовнішніх цінних паперів).

У цілому за 2020 рік державних запозичень здійснено на суму 639,6 млрд. грн. Всього державні внутрішні запозичення становили 389,2 млрд. грн., у тому числі від розміщення облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП) на фінансування державного бюджету було залучено 382,4 млрд. грн., а також відповідно до статті 16 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» та постанови Уряду від 23 вересня 2020 року № 881 для збільшення статутного капіталу акціонерного товариства «Державний експортно-імпорتنний банк» було здійснено випуск ОВДП в обмін на акції додаткової емісії банку на суму 6,8 млрд. гривень.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 29.01.2021р.

2. Белей С. І. Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом / С. І. Белей, А. В. Дембіцька // Молодий вчений. – 2018. – № 11(2). – С. 1060-1062.
3. Дем'янишин В. Бюджетний дефіцит та його вплив на кризову ситуацію в Україні. Вісн. Терноп. держ. екон. ун-ту. 2015. № 5. С. 120–123.
4. Коляда Т. А. Джерела фінансування дефіциту бюджету: тенденції у застосуванні та виклики для стабільності державних фінансів України. Економічний часопис–XXI. 2019. № 15-16. С. 79-86.
5. Коляда Т.А. Управління державним боргом у контексті стабілізації державних фінансів України. Економічний часопис–XXI. 2015. № 7–8(1). С. 82–85.
6. Коноваленко Д. В. Фіскальні правила та регулювання дефіциту сектору загального державного управління / Д. В. Коноваленко // Наукові праці НДФІ. – 2019. – Вип. 1. – С. 18-31.
7. Мацедонська Н.В. Проблема дефіциту бюджету України та шляхи його збалансування / Н.В. Мацедонська, В.К. Вовк // ефективна економіка та менеджмент: теорія і практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. дніпропетровськ, 14-15 листопада 2014 р.). – дніпропетровськ: видавничий дім «гельветика», 2014. – с. 89-92
8. Мацедонська, Н. В. Зарубіжний досвід управління бюджетним дефіцитом [Електронний ресурс]/ Н. В. Мацедонська // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 3. – С. 732-735
9. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2019 – 2022 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/osnovna-informacija>

REFERENCES

1. Law of Ukraine «On the State Budget of Ukraine for 2021» of January 29, 2021.
2. Beley SI Foreign experience of budget deficit management / S.I. Beley, A.V. Dembitska // *Young scientist*. – 2018. – № 11 (2). – P. 1060-1062.
3. Demyanyshyn V. Budget deficit and its impact on the crisis in Ukraine. *Visn. Ternopil. state econ. un-tu*. 2015. № 5. S. 120–123.
4. Kolyada T.A. Sources of financing the budget deficit: trends in the application and challenges to the stability of public finances in Ukraine. *Economic Journal-XXI*. 2015. №15-16. Pp. 79-86.
5. Kolyada T.A. Public debt management in the context of stabilizing public finances in Ukraine. *Economic Journal-XXI*. 2015. № 7–8 (1). Pp. 82–85.
6. Konovalenko D.V. Fiscal rules and regulation of the general government deficit / D.V. Konovalenko // *Scientific works of NDFI*. – 2019. – Vip. 1. – P. 18-31.
7. Macedonian N.V. The problem of the budget deficit of Ukraine and ways to balance it / N.V. Macedonska, V.K. // *effective economics and management: theory and practice: materials International scientific-practical conf. (Dnepropetrovsk, November 14-15, 2014)*. – *Dnepropetrovsk: Helvetica Publishing House, 2014*. – p. 89-92.
8. Macedonska, N.V. Foreign experience of budget deficit management [Electronic resource] / N.V. Macedonska // *Global and national problems of economy*. – 2015. – Issue. 3. – P. 732-735.
9. Medium-term strategy of public debt management for 2019 – 2022 [Electronic resource]. – Access mode: <https://mof.gov.ua/uk/osnovna-informacija>

РЕФЕРАТ

Левковець Н.П. Оцінка сучасного стану та удосконалення фінансування дефіциту бюджету / Н.П. Левковець, К.С. Ковальчук // Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки». Науковий журнал. – К.: НТУ, 2022. – Вип. 2 (52).

Статтю присвячено проблемі сучасного стану та удосконаленню фінансування дефіциту бюджету.

Актуальність теми пояснюється тим, що вирішення проблеми дефіцитності бюджету в Україні та розробці нових підходів до управління процесом балансування бюджету є одним з важливих питань сьогодення, оскільки недостатня ефективність розподілу коштів, що пропонується та реалізується в Україні на даний час, може привести до збільшення боргів, та не платоспроможності держави.

Об'єкт дослідження – фінансовий дефіцит бюджету.

Мета дослідження – аналіз наявних проблем дефіцитності державного бюджету України, розкриття сутності наявних проблем та причини їх виникнення, розробці комплексних підходів для ефективності розподілу коштів та запобіганню дефіциту.

В ході дослідження виділено основні проблеми, які залишаються невирішеними: нераціональний розподіл отриманих коштів від інших держав; хронічний бюджетний дефіцит, подолання якого вже потребує залучення великих грошових коштів; політична нестабільність в країні, яка призводить до падіння ВВП; відсутність достатніх резервних фондів у країні; старіння, міграція нації; корупція в державній структурі; не кваліфікованість або низький рівень знань працівників державної служби; неефективний механізм оподаткування суб'єктів господарювання; нераціональну структуру бюджетних витрат; значний обсяг тіньової економічної діяльності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ, МЕХАНІЗМ ЗМЕНШЕННЯ ДИФІЦИТУ КОШТІВ, ПРИЧИНИ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ

ABSTRACT

Levkovets N.P., Kovalchuk K.S.. Features of the implementation of monetary policy in modern conditions. Visnyk of the National Transport University. Series «Economic sciences». Scientific journal. – K.: NTU, 2022. – Issue 2 (52).

The article is devoted to the problem of the current state and improvement of budget deficit financing.

Relevance is explained by the fact that solving the problem of budget deficit in Ukraine and development of new approaches to the management of the budget balancing process is one of the most important issues nowadays, Because the lack of efficacy of distribution of funds that is currently being offered and implemented in Ukraine may result in the increase of debts, and the state is not able to pay.

The object of the research is financial deficit in the budget.

The research task – analysis of existing problems of deficit of the state budget of Ukraine, disclosure of the essence of existing problems and causes of their occurrence, development of complex approaches for efficiency of distribution of funds and prevention of deficit.

In the course of the research identified the main problems that remain unresolved: irrational distribution of received funds from other countries; chronic budget deficit, the solution of which already requires large cash contributions; political instability in the country, which leads to a drop in GDP; lack of sufficient reserve funds in the country; Ageing, migration of the nation; corruption in the state structure; unqualified or low level of knowledge of the civil service employees; inefficient taxation mechanism for state enterprises; unrealistic structure of budget expenditures; significant volume of economic activity.

KEYWORDS: BUDGET DEFICIT, MECHANISM OF REDUCTION OF DEFICIT, CAUSES OF BUDGET DEFICIT

АВТОРИ:

Левковець Наталія Петрівна, Національний транспортний університет, доцент, кандидат економічних наук, e-mail: nlp08@ukr.net, тел. +380442809917, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 1, к. 424, orcid.org/0000-0001-5382-5418

Ковальчук Катерина Сергіївна, Національний транспортний університет, студентка групи ОА-II-1т факультету менеджменту, логістику та туризму, e-mail: katya_kovalchuk@ukr.net, тел. +380991534002, Україна, 01010, м. Київ, вул. Омеляновича-Павленка, 1, orcid.org/0000-0002-6338-1950

AUTHORS:

Levkovets Natalia P., National Transport University, Associate Professor, Candidate of Economic Sciences, e-mail: nlp08@ukr.net, tel. +380442809917, Ukraine, 01010, Kyiv, str. Omelyanovich-Pavlenka, 1, room 424, orcid.org/0000-0001-5382-5418

Kovalchuk Kateryna S., National Transport University, student of the OA-II-1t group of the Faculty of Management, Logistics and Tourism, e-mail: katya_kovalchuk@ukr.net, тел. +380991534002, Ukraine, 01010, Kyiv, str. Omelyanovich-Pavlenka, 1, orcid.org/0000-0002-6338-1950

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Базиліук А.В., доктор економічних наук, професор, Національний транспортний університет, професор кафедри фінансів, обліку і аудиту, Київ, Україна.

Кунцевський І.В., заступник директора виконавчого регіональної філії «Південно-Західна залізниця» з фінансово-економічних питань.

REVIEWER:

Bazilyuk A.V., Ph.D., Economics (Dr.), Professor, National Transport University, Professor of Department of Finances, Account and Audit, Kyiv, Ukraine.

Kuntsevsky I.V., Deputy Director of the Executive Regional Branch of the South-Western Railway for financial and economic issues.